การศึกษาการจัคสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาคกลาง

นางสาวพัชนี วังยายฉิม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2545 ISBN 974-17-3335-6 ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY ON THE ARRANGEMENT OF THE LEARNING ENVIRONMENT FOR PRESCHOOLERS IN SCHOOLS AND CHILD CARE CENTERS IN THE CENTRAL REGION

Miss Pudchanee Wangyaichem

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Education in Early Childhood Education

Department of Elementary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2002 ISBN 974-17-3335-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาการจัดสภาพแวคล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเค็กวัยอนุบาล
	ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคกลาง
โดย	นางสาวพัชนี วังยายฉิม
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ คร.อุคมลักษณ์ กุลพิจิตร
ചെഴ െ ജീ.ജ്	พร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
กแะกรุกาน ของการศึกษาตามหลักสูตรปรี	·
O AII I AIII E INI MII MII MII MI	Λ <i>Λ</i>
	คณบดีคณะครุศาสตร์
(50)	งศาสตราจารย์ คร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์)
คณะกรรมการสอบวิทยานิพน	บั้
	งศาสตราจารย์ คร.อุมา สุคนธมาน)
(50%	งศาสตราจารย์ คร.อุมา สุคนธมาน)
	อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ คร.อุดมถักษณ์ กุลพิจิตร)

......6 7 กรรมการ (อาจารย์ ดร.อรชา ตุลานันท์)

พัชนี วังยายฉิม: การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคกลาง. (A STUDY ON THE ARRANGEMENT OF THE LEARNING ENVIRONMENT FOR PRESCHOOLERS IN SCHOOLS AND CHILD CARE CENTERS IN THE CENTRAL REGION) อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ คร.อุคมลักษณ์ กุลพิจิตร, 321 หน้า. ISBN 974-17-3335-6

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดสภาพแวคล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลและศึกษา บทบาทของครูและพฤติกรรมเด็กในการจัดสภาพแวคล้อมด้านการจัดพื้นที่ การคัดเลือก การจัดเตรียมและการจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัด กรมการศาสนาในภาคกลาง ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูอนุบาล จำนวน 19 คน และเด็กวัยอนุบาล จำนวน 588 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และแบบสังเกต ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด มีการจัดสภาพแวคล้อมที่เป็นไปในแนวทางเดียว กันดังนี้

- 1. ด้านนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการวางนโยบายการจัด สภาพแวดล้อมค้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล จัดอาคารสถานที่ให้มีความสะควกสบายในการเคลื่อนไหว ให้เด็กมีความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น การจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุการเรียน ให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมครูในการจัดสภาพแวดล้อม จัดส่งครูเข้ารับการอบรมในเรื่องการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน มีการติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อม ด้วยวิธีการสังเกต สนทนาชักถาม และผลตอบกลับจาก ผู้ปกครอง และ มีการประสานงานระหว่างครูกับผู้บริหาร จัดประชุมเพื่อช่วยกันพัฒนาทุกๆ 1 เดือน
- 2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม พบว่า การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ในโรงเรียนและศูนย์ฯ ทั้ง 4 สังกัด ส่วนใหญ่มีพื้นที่ภายนอกอย่างกว้างขวางและภายในคับแคบ มีวัสดุ อุปกรณ์เครื่องเล่นในจำนวนน้อย ไม่มี ห้องนอนที่แยกออกมาเป็นสัดส่วน การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม ครูจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับ วัยของเด็ก จัดให้มีมุมประสบการณ์ และการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล ครูมีการปฏิบัติในการสร้างความ สัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปในทางที่ดีและเหมาะสม และครูเป็นผู้ชี้แนะขณะที่เด็กทำกิจกรรม
- 3. ด้านพฤติกรรมครูและพฤติกรรมเด็กในการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและศูนย์ฯ ทั้ง 4 สังกัด คือ ด้านการจัดพื้นที่ทำกิจกรรมโดยไม่มีการกำหนดขอบเขตที่แน่นอน การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนมีความ เหมาะสมกับวัยของเด็ก เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างเพลิดเพลินในระยะเวลาที่นาน การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ การเรียนในการทำกิจกรรมส่วนใหญ่ยังไม่หลากหลาย และการจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนส่วนใหญ่จัดแสดงและ วางสื่อให้อยู่ในระดับสายตาเด็ก ยกเว้นข้อค้นพบจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่ง

ปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมที่พบ คือ โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด ขาดงบประมาณในการ สนับสนุนเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม คือ ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน

ภาควิชา	ประถมศึกษา	ลายมือชื่อนิสิต รุงทีม ว่าผายุฉม
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา 🔝 🗪 🛣 💯 🥏 🗥
ปีการศึกษา		ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ก

4283773427: MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD: ENVIRONMENT/LEARNING/CHILD/PRESCHOOLERS/SCHOOLS AND CHILD CARE

CENTERS

PUDCHANEE WANGYAICHEM: A STUDY ON THE ARRANGEMENT OF THE

LEARNING ENVIRONMENT FOR PRESCHOOLERS IN SCHOOLS AND CHILD

CARE CENTERS IN THE CENTRAL REGION, THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.

UDOMLUCK KULAPICHITR, Ed.D. 321 pp. ISBN 974-17-3335-6

The objectives of this research were to study the arrangement of the learning environment for preschoolers, and to study

teacher's role and preschoolers' behaviors in the environmental arrangement of space, the selection, preparation and organization of

equipment and materials affected preschoolers' behaviors in schools under the jurisdiction of the Local Education Department, and the

Office of Private Education Commission, child development centers under the Community Development Department and the preschool

child care centers in temples under the jurisdiction of the Department of Religious Affairs in the central region. The samples of this

research were twenty seven persons, comprised of eight administrators, nineteen preschool teachers and five hundred and eighty eight

preschoolers. The research tools used were questionnaire, survey, and observation forms. The results indicated that the administrators and

teachers in schools and child care centers of all four agencies arranged the learning environment in the same way as follows:

1. Concerning the policy of learning environment, it was found that majority of administrators had a policy on the arrangement

of the physical, activity and personal environment; the area arrangement for comfortable and safe movement, and the preparation of

suitable equipment for the children. There were supports for teachers on environmental arrangement and teacher training on equipment and media usage, results on environmental arrangement were followed up using observation, discussion and parent feed backs, and

cooperations between teachers and administrators to arrange a monthly meeting for school improvement.

2. Concerning the arrangement of learning environment, it was found that the physical arrangement of most schools and

child care centers of all four agencies had large external space but less on internal space, less quantity of materials and equipment, and no separate sleeping areas. On the activity arrangement, the teachers prepared appropriate activities and arranged for learning centers; and on

the personal arrangement, the teachers provided appropriate interactions and performed as facilitators during children's activities.

3. Concerning the teacher's and preschoolers' behaviors in the environmental arrangement of all four agencies, it was found

that the area management used no definite boundary, the equipment and media selection were age appropriate, children participated in

activities with long enjoyment, the material preparation of most learning activities were still less on varieties, and the arrangement of

most materials and equipment was at the child's eye level, except the findings from some child care centers.

The problem of environmental arrangement was found that all the schools and child care centers of the four agencies were lack

of budget for the supports of environmental arrangement on learning materials, and equipment.

Department

Elementary

Field of study Early Childhood Education

Academic year 2002

Student's signature with jacques

Co-Advisor's signature.....

Advisor's signature. Bornson gowley.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จถุล่วงได้ด้วยความเมตตาของ รองศาสตราจารย์ คร. อุคมลักษณ์ กุลพิจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ให้กำลังใจ และให้ความ อนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความ ซาบซึ้งใจและ ตระหนักในพระคุณยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ คร.อุมา สุคนธมาน ประธานกรรมการสอบวิทยา นิพนธ์ และอาจารย์ คร.อรชา ตุลานันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ดำเนินการสอบวิทยา นิพนธ์ พร้อมทั้งกรุณาชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระกุณในความกรุณาของท่านผู้ทรงกุณวุฒิ รองศาสตราจารย์พูนสุข บุณย์สวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โสภาพรรณ ชยสมบัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอื้อพร สัมมาทิพย์ ที่ กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้อย่างคียิ่ง รวมทั้ง ผู้บริหารโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูอนุบาลทุกท่านในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการ ศึกษาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนา ชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ อำนวย ความสะควกในการทดลองใช้เครื่องมือ และให้ความร่วมมือในการวิจัยตลอดจนการเก็บรวมรวม ข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ เพื่อนๆ พี่ๆ สาขาวิชาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดี ตลอดมา

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการอุดหนุนทุนบางส่วนมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิคา มารดา พี่สาว ที่คอยเป็นกำลังใจ มอบความรัก ความห่วงใย ตลอดจนสนับสนุนด้านทุนทรัพย์แก่ผู้วิจัยเสมอมา จนสำเร็จการศึกษา

พัชนี วังยายฉิม

สารบัญ

	หนึ่	โา
บทคัดย่อร	าาษาไทยง	
บทคัดย่อร	าาษาอังกฤษ	ð
กิตติกรรม	ประกาศร	D.
สารบัญ		R
สารบัญตา	ราง	ฌ
	มนภาพ	
บทที่		
1	บทนำ	1
	ความเป็นมา	
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	ข้อตกลงเบื้องต้น	5
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
	วิธีคำเนินการวิจัย	8
	ประโยชน์ที่กาคว่าจะได้รับ	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย	13
	ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย	13
	น โยบายสำกัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	
	เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย	15
	รูปแบบของการจัดการศึกษาปฐมวัย	16
	บทบาท หน้าที่ของครูอนุบาล	19
	บทบาทของครูอนุบาล	22
	บทบาทกรูในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	25
	การจัคสภาพแวคล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล	27
	หลักเกณฑ์ในการจัดอาการสถานที่	
	หลักเกณฑ์ในการจัคสภาพแวคล้อมภายในห้องเรียน	

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	หลักเกณฑ์ในการคัดเลือก อุปกรณ์ พัสคุ ครุภัณฑ์	37
	การจัดสภาพแวคล้อมภายในห้องเรียน	. 38
	หลักการจัดห้องเรียน	. 38
	การจัดสภาพแวคล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	. 40
	สภาพการจัคสภาพแวคล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล	44
3	วิธีคำเนินงานวิจัย	. 48
	ประชากรและตัวอย่างประชากร	48
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	63
	การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล	. 64
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	. 65
5	สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	219
	สรุปผลการวิจัย	220
	การอภิปรายผลการวิจัย	241
	ข้อเสนอแนะทั่วไป	252
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย	. 252
รายการอ้าง	งอิ๋ง	253
ภาคผนวก.		. 258
	ภาคผนวก ก	259
	ภาคผนวก ข	260
	ภาคผนวก ค	. 261
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	321

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูอนุบาล จำแนกตามจังหวัด	49
2	จำนวนโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหาร ครู/ผู้คูแลเด็ก และเด็กวัยอนุบาล	
	ที่เป็นตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสำรวจการคำเนินการจัคสภาพ	
	แวคล้อม และสังเกตพฤติกรรมของครูและพฤติกรรมของเค็ก จำแนกตามสังกัค	50
3	กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	54
4	ประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เรื่องการจัดสภาพแวคล้อม	
	ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเค็กเล็ก	. 56
5	ประเด็นในการสัมภาษณ์ครูอนุบาล เรื่องการคำเนินการจัคสภาพแวคล้อม	
	ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	. 58
6	ประเด็นในการสำรวจการจัดสภาพแวคล้อมค้านกายภาพ ค้านกิจกรรม	
	และค้านบุคคล	. 60
7	ประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมครูอนุบาลและพฤติกรรมเด็กใน	
	การจัดสภาพแวคล้อมภายในห้องเรียน	62
8	สถานที่ ช่วงวัน เดือน ปี ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกตามจังหวัด	63
9	สถานภาพของโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร	66
10	สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร	68
11	นโยบายและวิธีคำเนินการจัดสภาพแวคล้อมค้านกายภาพ จากการสัมภาษณ์	
	ผู้บริหาร	70
12	การจัดสภาพแวดล้อม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร	82
13	แนวทางแก้ไขส่งเสริมการจัคสภาพแวคล้อมในเรื่องต่างๆจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร	85
14	วิธีการประเมินของการจัดสภาพแวคล้อมภายในโรงเรียน จากการสัมภาษณ์	
	ผู้บริหาร	91
15	ผู้บริหาร	94
16	การประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครู จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้น	. 96
17	การคำเนินการจัคสภาพแวคล้อมค้านกายภาพ จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้น	100
18	การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้น	107
19	การคำเนินการจัดสภาพแวคล้อมค้านบุคคล จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้น	. 110
20	การจัดแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมสำหรับเด็กวัยอนุบาล จากการสังเกต	. 114
21	การจัควางเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อให้เกิดพื้นที่ทำกิจกรรม จากการสังเกต	. 123

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	I I	หน้า
22	การคัดเลือกสื่อ วัสคุ อุปกรณ์การเรียน จากการสังเกต	131
23	การจัดเตรียมวัสคุ อุปกรณ์การเรียน จากการสังเกต	138
24	การจัดแสดงวัสดุ อุปกรณ์การเรียน จากการสังเกต	156
25	การจัดวางวัสคุ อุปกรณ์การเรียน จากการสังเกต	164
26	การจัดสรรวัสคุ อุปกรณ์การเรียน จากการสังเกต	171
27	การคำเนินการจัดสภาพแวดล้อมค้านกายภาพ จากการสำรวจ	175
28	การจัดสื่อ วัสคุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสม จากการสำรวจ	180
29	การปฏิบัติในเรื่องสุขภาพอนามัย จากการสำรวจ	185
30	การปฏิบัติตัวในเรื่องความปลอดภัย จากการสำรวจ	187
31	ตารางกิจวัตรประจำวัน จากการสำรวจ	189
32	ลักษณะกิจกรรมประจำวัน จากการสำรวจ	193
33	การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก จากการสำรวจ	198
34	การปฏิสัมพันธ์ในหมู่เด็ก จากการสำรวจ	202
35	การปฏิสัมพันธ์บุคลากรกับบุคลากร จากการสำรวจ	205
36	การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับผู้ปกครอง จากการสำรวจ	208

สารบัญแผนภาพ

ผนภาพที่ หน้า	แผนภา
 แผนผังห้องเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โรงเรียนที่ 1	1
รงเรยนท 1	2
โรงเรียนที่ 2	2
ร แผนพาทองเวอน เม เวจเวอนถากตถานกบาท เรการทุกษาทองถน โรงเรียนที่ 1	3
4 แผนผังห้องเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น โรงเรียนที่ 2	4
ราเวชนท 2	5
ศูนย์ที่ 1	
6 แผนผังห้องเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกั ด กรมการพัฒนาชุมชน ศูนย์ที่ 2	6
7 แผนผังห้องเรียนในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา	7
ศูนย์ที่ 1	0
8 แผนผังห้องเรียนในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา ศูนย์ที่ 2	δ